

Opetuksessa käytettävän aineiston tarkasteleminen sukupuolinäkökulmasta

TAVOITE: Pohtia opetuksessa käytettäviä opetusaineistoja ja niiden käyttöä sukupuolinäkökulmasta
TARVIKKEET: muutamia esimerkkejä siitä aineistosta, jota käytetään koulun opetuksessa
ARVIOITU AIKA: 1–1,5h

Oppiaineesta riippuen käytössä on vaihteleva määrä opetusmateriaalia. Kaikkea aineistoa voidaan tutkia sukupuolinäkökulmasta, samoin kuin tapoja, joilla aineistoa käsitellään. Tämän dokumentin tavoitteena on havainnollistaa, mitä kaikkea analyysin kohteeksi voidaan ottaa.

Aineistoa voi tarkastella joko henkilökunnan kesken tai oppilaiden kanssa yhdessä.

Aineisto

Tasa-arvon kannalta kiinnostavaa aineistoa ei ole vain oppikirjojen sisältö, vaan kaikki opetustilanteisiin liittyvä materiaali ja välineistö sekä niiden käyttö. Analysoitavaa aineistoa on muun muassa:

1. Valmis tekstiaineisto (tähän lasketaan myös verkkoaineisto)

oppikirjat, tehtäväkirjat, tehtävätietokannat tai opettajan oppaat, sanoma- ja aikakauslehdet, runot, novellit, romaanit, tietokirjallisuus, laulutekstit, verkkoaineisto kuten blogit, uutisfoorumit, sosiaaliset mediat, verkkosivut

2. Muu valmis aineisto

videot, elokuvat, tv-ohjelmat, äänitteet, musiikki, kuvat, sarjakuvat, symbolit

3. Opettajan tuottama aineisto

kopiot (jaettavat ja/tai dokumenttikameran kautta näytettävät), kalvot/diat, esitykset (powerpointit, liitutaulu, interaktiivinen taulu, tablettitietokone jne.), tehtävien ohjeet, tehtävät, koetehtävät (kuulustelut, kokeet), videot, kuvat, arvioinnit

4. Taktiili aineisto

opetuksessa käytettävät materiaalit ja välineet (esimerkiksi laboratoriovarusteet, mikroskooppi, siveltimeet, työkalut, kasvit, eläimet, askartelumateriaali, tekstiilit, puu, metalli, ruoka-aineet, jne.)

oppilaiden tekemät työt (esimerkiksi kuvaamataidossa, teknisessä työssä, tekstiilityössä, kotitaloudessa jne.)

Voitte valita mihin aineistoon/aineistoihin haluatte keskittyä ja valita muutamia esimerkkejä valitusta aineistosta tarkasteluun.

Yleisiä aineistoon liittyviä kysymyksiä

- Mitä käsitellään?
- Miten sitä käsitellään?
- Käsitelläänkö sitä kriittisesti?
- Haastetaanko stereotyyppisiä käsityksiä sukupuolista?

Aineiston käyttö:

- Kuinka aineistoa käytetään? Esimerkiksi, ketkä oppilaat ovat tottuneita käyttämään mitään osia siitä, kenen koetaan tai oletetaan osaavan käyttää sitä, kuka vastaa järjestyksestä ja kuka siivoaa jäljet?
- Onko aineiston käytössä nähtävissä sukupuolisidonnaista kaavamaisuutta, niin oppilaiden kuin opettajien toimesta, ja miten sitä voisi ehkäistä?
- Onko havaittavissa käsityksiä, että tietyt tehtävät, aineistot tai tietty tapa käyttää aineistoa sopisivat paremmin tytöille tai pojille? Jos on, miten näitä näkemyksiä voisi haastaa?
- Mitä välineitä oppilaiden on mahdollisuus käyttää (työkalut ja laitteet, eri mediat, värit ym.)? Miten näillä välineillä haastetaan tai vahvistetaan perinteisiä näkemyksiä sukupuolista?
- Käytettäessä valinnaista aineistoa, millaisia vaihtoehtoja oppilailla tarjotaan ja miten he valitsevat?
- Mitä voit tehdä haastaaksesi sukupuolittuneita kaavoja aineiston käytössä? Voitko esimerkiksi tehdä muutoksia fyysiseen ympäristöön, vaikuttaa asiaan ohjeistuksellasi tai keskustella asiasta oppilaiden kanssa?

Aineiston sisältö:

- Ketkä esiintyvät materiaaleissa? Ovatko henkilöt mies-/naisoletettuja ja kuinka paljon miehet/naiset esiintyvät materiaaleissa? Onko materiaaleissa muunsukupuolisia tai henkilöitä joiden sukupuolta ei määritellä? Miten miehet/naiset/muunsukupuoliset kuvataan?
- Jos materiaalit ovat hyvin stereotypisoivia, voiko niitä haastaa jotenkin?
- Voiko aiheesta keskustella oppilaiden kanssa tai etsiä uutta materiaalia esimerkiksi netistä?
- Oppilaiden itse tuottamat materiaalit:
- Miten oppilaat saavat esitellä tekemiään tehtäviä tai töitä?
- Ketä rohkaistaan ja miten? Onko luokassa nähtävissä sukupuoliin selkeästi kytkettävissä olevia eroja sen suhteen?

Yhteenveto

Tehkää yhteenveto tarkastelustanne ja miettikää, tuleeko teidän lisätä toimenpiteitä tasa-arvoisemman aineiston ja sen käyttötapojen lisäämiseksi. Miettikää yhdessä keinoja siihen, miten varmistatte, että koulussa käytettävä aineisto ja niiden käyttö on monipuolista ja tasa-arvoa edistävää.